

Seria Policy Brief cuprinde texte bazate pe surse publice. Opiniile exprimate reprezintă punctele de vedere ale autorilor.

**Realegerea lui José Manuel Barroso
în funcția de Președinte al Comisiei Europene**

Ruxandra Ivan

„The reality of European politics is that anyone who speaks fearlessly on the big issues is unlikely to win a big EU job”

Charles Grant, *The Guardian*

José Manuel Barroso a fost reconfirmat de Parlamentul European în funcția de Președinte al Comisiei la 16 septembrie 2009, cu 382 de voturi pentru, 219 împotriva și 117 abțineri¹. 18 deputați europeni au fost absenți. Dezbaterile referitoare la reînvestirea lui Barroso au fost destul de îndelungi și intense, acesta reușind să întrunească o majoritate abia în ultima parte a negocierilor. El a avut de la început sprijinul celui mai mare grup politic din Parlament, cel al Popularilor Europeni, din rândul cărora provine el însuși. A avut de asemenea susținerea unanimă a guvernelor statelor membre – Consiliul European l-a numit în unanimitate. Barroso a știut, de-a lungul primului său mandat, să mențină relații foarte bune cu șefii de Stat și de Guvern și să nu aibă inițiative care ar fi putut eroda influența acestora în luarea deciziei. De altfel, acesta este și unul din reproșurile care i se aduc din partea celor care ar fi preferat să vadă o consolidare a rolului Comisiei în arhitectura instituțională europeană, așa cum reușise Jacques Delors, Președintele Comisiei Europene din perioada 1985-1995.

Opțiunea șefilor de Stat și de Guvern pentru Barroso era lesne de anticipat, în condițiile în care majoritatea acestora se află la centru-dreapta, deci în aceeași familie politică. Socialiștii, deși alcătuiesc al doilea grup politic, ca mărime, din Parlamentul

¹ www.euractiv.com

European, au pierdut alegerile în cea mai mare parte a Europei, scăzându-le astfel influența asupra guvernelor statelor membre. Socialiștii europeni s-au opus multă vreme reînvestirii lui Barroso, pe care îl acuză de lipsă de inițiativă (și în acest context, comparația cu Jacques Delors este frecventă), precum și de proasta gestiune a crizei economice. Cu toate acestea, în momentul votului, cea mai mare parte a grupului politic socialist s-a numărat printre cei care s-au abținut, și nu printre cei care au votat împotriva.

Cel de-al doilea susținător ferm al lui Barroso a fost grupul Conservatorilor și Reformiștilor, nou constituit în urma ultimelor alegeri pentru Parlamentul European, grup mai degrabă eurosceptic, anti-federalist și contestatar al Tratatului de la Lisabona. Pe ultima sută de metri înaintea votului, Barroso a obținut și sprijinul grupului ALDE (Alianța Liberalilor și Democraților pentru Europa), cel de-al treilea ca mărime din Parlament. Inițial, Liberalii și Democrații fuseseră foarte reticenți la numirea lui Barroso, însă el și-a negociat sprijinul în schimbul numirii unor comisari europeni din această zonă a spectrului politic. Trebuie să ne așteptăm deci ca în viitoarea Comisie să regăsim și nume aparținând partidelor care alcătuiesc grupul politic ALDE (motiv pentru care nu putem exclude ipoteza numirii unui Comisar român provenind din zona PNL).

Confirmarea lui Barroso în Parlament a fost incertă până în ultimele zile dinaintea votului. Oponenții acestuia au încercat să amâne cât mai mult votul, sperând ca acesta să aibă loc după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, aflat în ultima fază a ratificărilor. La 2 octombrie urmează să aibă loc un nou referendum în Irlanda, al cărui rezultat se pare că va fi, de această dată, favorabil Tratatului: sondajele arată o majoritate de cca. 62%², datorată nu atât sentimentelor mai bune pe care irlandezii le-ar fi dezvoltat față de Europa, ci mai mult efectelor dezastruoase ale crizei economice, care fac supraviețuirea economiei irlandeze puțin probabilă în lipsa unui sprijin european. În celelalte țări, procesul de ratificare este în linii mari finalizat. Tratatul mai trebuie promulgat de Președinte în Cehia (iar aici întâmpină dificultăți), și trebuie depus de Germania și Polonia unde, după mai multe tergiversări, a fost în cele din urmă ratificat și promulgat. După intrarea în vigoare a noului Tratat, majoritatea necesară pentru alegerea șefului Comisiei Europene va fi absolută, pe când acum, era necesară doar o majoritate simplă a membrilor prezenți. Cu toate acestea, Barroso a obținut o de fapt o majoritate absolută (i-ar fi fost suficiente 368 de voturi), ceea ce i-a mulțumit pe susținătorii săi, conferindu-i un plus de legitimitate.

Oponenții cei mai hotărâți față de reînvestirea lui Barroso au fost grupul Verzilor.

2 Cf. *Sunday Business Post*.

Aceștia însă nu se clasează decât în poziția a patra ca mărime și ca influență în Parlamentul european. Deși precedentă Comisie Barroso a luat măsuri importante în ceea ce privește protecția mediului, Verzii îi reproșează lui Barroso poziția în chestiuni legate de drepturile omului, susținerea față de marile industrii, precum și susținerea acordată Statelor Unite pentru războiul din Irak, în vremea când Barroso era Prim Ministru al Portugaliei³. Este interesant de precizat că grupul politic al Verzilor este singurul din Parlamentul European care l-a audiat pe Barroso în public înainte de învestire, oferind un adevărat *show* mediatic.

În ciuda foarte numeroaselor critici care i se aduc, legate de „cameleonismul” său, de o relație mult prea strânsă cu șefii de stat și de guvern, precum și de lipsa de inițiative concrete pentru combaterea crizei, José Manuel Barroso a fost ales ca „cel mai mic rău” pentru funcția de Președinte al Comisiei. El este singurul care a reușit să întrunească, cât de cât, un consens al grupurilor politice, în condițiile în care criticii săi nu au fost în stare să prezinte alte candidaturi credibile pentru această funcție. De altfel, susținerea primită nu a fost cu mult mai mică decât cea din iulie 2004, când Barroso era ales pentru prima dată Președinte al Comisiei cu 413 voturi pentru, 251 împotriva și 44 de abțineri.

Personalitatea lui Barroso este destul de interesantă dacă ne gândim la trecutul său mai degrabă tumultuos. Având origini jumătate portugheze, jumătate braziliene, cu studii de drept, economie și științe sociale, Barroso a făcut politică încă din prima tinerețe. În 1974, pe când avea doar 18 ani, îl regăsim în mișcarea maoistă de rezistență împotriva regimului autoritarist portughez. Această opțiune politică de extremă stângă i-a fost reproșată de multe ori după ce a devenit Președintele Comisiei, el justificând-o prin faptul că a avut de ales între a fi de partea regimului autoritarist sau împotriva lui. După reșezarea democratică a vieții politice din Portugalia, Barroso se înscrie în Partidul Popular Democrat (devenit astăzi Partidul Social Democrat) în decembrie 1980, unde rămâne timp de aproape 30 de ani, construindu-și o carieră politică solidă. Începând cu 1985, el deține succesiv mai multe posturi în guvernul portughez, devenind Ministru al Afacerilor Externe în 1992 și Prim Ministru în 2002. Pe parcursul acestui mandat survine cel de-al doilea moment foarte controversat al carierei sale politice, și anume susținerea acordată Statelor Unite pentru intervenția din Irak: Portugalia a fost gazda *summit*-ului care a decis începerea războiului. În ceea ce privește opțiunile sale economice, Barroso este un adept al non-intervenției statului în economie și un susținător al mării industrii. El susține extinderea Uniunii Europene, dar se opune proiectelor federale îndelung vehiculate încă din anii '50 ca model ideal pentru o Europă unită.

³ Cf. *EU Observer*, 10. 09. 2009.

În activitatea sa ca Președinte al Comisiei, Barroso a adoptat o strategie de convergență cu statele membre: el a încercat mai degrabă să găsească soluții de politici agreeate de Consiliu, decât să vină cu propuneri îndrăznește care l-ar fi pus în valoare pe el și Comisia pe care a prezidat-o. Rezultatul acestui tip de politică are două implicații: pe de o parte, rolul Comisiei în arhitectura instituțională devine unul destul de șters, revenind Consiliului primul plan al deciziei – deci, practic, nivelului interguvernamental al statelor membre. Acest lucru înseamnă de fapt mai puțină Europa și mai multă negociere interguvernamentală clasică. Pe de altă parte, consecința importanței consolidate Consiliului este că politicile adoptate în acest for al negocierilor se reduc adesea la cel mai mic numitor comun al intereselor statelor. Astfel, politicile propuse de Comisie au avantajul de a mulțumi majoritatea guvernelor europene, dar și dezavantajul de a fi prea puțin originale sau îndrăznește. O explicație posibilă a strategiei lui Barroso de a face pe placul statelor membre ține și de faptul că, mai mult decât în trecut, numeroase politici fac obiectul unor competențe partajate între Consiliu și Comisie – ne referim aici la majoritatea materiilor din Justiție și Afaceri Externe, la Politica externă și de securitate comună și la anumite dimensiuni ale politicii energetice. Comisia nu mai deține astfel dreptul exclusiv de inițiativă pe care îl avea, de exemplu, în sfera Pieței unice, și trebuie să caute un consens cu Consiliul pentru a nu intra în blocaje.

Comisia Barroso II își va începe mandatul abia la 1 ianuarie 2010. Președintele ei are așadar suficient timp să reflecteze la persoanele pe care le va coopta. Criteriile după care se face, în general, această cooptare nu sunt neapărat publice, dar ele țin de mecanismele politice ale Uniunii. Fiind susținut de Populari, și aparținând el însuși acestei majorități, este probabil că Barroso își va alege cea mai mare parte a colaboratorilor din partidele de centru-dreapta europene, afiliate la PPE. Nu este doar o chestiune de calcul politic ci, deoarece Comisia funcționează încă pe principiul unui organ colegial, este important ca membrii acesteia să aibă viziuni convergente asupra marilor problematici economice sau politice. De asemenea, Barroso va trebui să coopteze câțiva comisari aparținând celorlalte grupuri politice care l-au susținut, adică ALDE și Conservatorii și Reformiștii. Probabil însă că aceștia vor proveni din țările în care aceste partide se află la putere. De aceea, în ceea ce privește cazul românesc, probabilitatea cea mai mare este ca pentru funcția de Comisar să fie numit cineva din zona politică a PDL (deși se vehiculează și posibilitatea numirii unui Comisar apolitic). Componenta viitoarei Comisii va trebui să fie cât de cât echilibrată din punct de vedere politic, deoarece o Comisie formată exclusiv din personalități de centru-dreapta ar ieși din logica de echilibru care guvernează mecanismele instituționale ale Uniunii. O altă problemă cu

care se va confrunta Barroso în cazul probabil în care Tratatul de la Lisabona va intra în vigoare este alegerea unui vice-președinte al Comisiei, titularul postului de Comisar al Relațiilor Externe, dar și faptul că Președinția Consiliului European se va permanentiza. Tony Blair este unul din numele vehiculate pentru această funcție, dar unii comentatori spun că, în realitate, nimeni nu dorește ca această funcție să fie deținută de o personalitate politică de prim rang, ci mai degrabă de un tehnician care să facă o bună muncă de coordonare a activităților Consiliului⁴. În acest context, Paavo Lipponen, fost Prim Ministru al Finlandei, este un alt nume posibil. Oricine ar ocupa această funcție, relația sa cu Președintele Consiliului ar trebui să fie bună și echilibrată; dacă una din personalități ar eclipsa-o pe cealaltă, și echilibrul instituțional european ar fi, implicit, în pericol.

Pentru a fi reales, Barroso și-a prezentat programul pentru următorii cinci ani de mandat. Principalele puncte din acest program insistă asupra redresării economice în urma crizei, a modelului european al economiei sociale de piață, a luptei împotriva modificărilor climatice și a securității energetice. Mai concret, Barroso dorește mai multă libertate a pieței prin eliminarea obstacolelor non-tarifare în calea liberei circulații a bunurilor și serviciilor, dezvoltarea „rețelelor” europene – și aici sunt incluse rețeaua de comunicații, dar și coridoarele energetice, precum și dezvoltarea politicii de cercetare și inovare, care să ducă la apariția unor noi moduri de combatere a crizei, a schimbărilor climatice și, poate, la rezolvarea problemei securității energetice.

4 John PALMER, „The Battles Facing Barroso”, *The Guardian*, 16.09.2009.